

Sabiedriskās apspriešanas problemātika saistībā ar pašvaldības atbildību

Irina Dolgova

Rīgas Stradiņa universitāte, Juridiskā fakultāte, Latvija

Ievads. Demokrātiskas valsts iekārtas nosacījums ir sabiedrības tiesības līdzdarboties valsts un pašvaldību attīstības politikas izstrādāšanā un pārvaldībā. Iedzīvotāju līdzdalības tiesības ir atspoguļotas Latvijas Republikas Satversmes 101. pantā. Ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) likums nosaka, ka liela nozīme ir atvēlēta sabiedrībai, kurai ir plašas iespējas līdzdarboties vides jautājumu izvērtēšanā, iesaistoties IVN procedūrā, un ietekmēt lēmumu gala rezultātu, sekmējot lēmumu pieņemšanu sabiedrības interesēs.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis ir izpētīt reālo situāciju sabiedriskās apspriešanas ietekmes uz vidi novērtējuma jomā, konstatēt problēmas un izzināt to saistību ar pašvaldības atbildību. Izzaģņas metodes: individuālās pētīšanas metode, tiesu prakses analīze un plašsaziņas līdzekļos pieejamas informācijas un gadījumu izpēte.

Rezultāti. Sabiedriskās apspriešanas mērķis ir izvērtēt IVN ziņojuma kvalitāti, iepazīstināt sabiedrību ar iespējamām vides un dzīves kvalitātes izmaiņām paredzētās darbības ietekmes zonā, panākot vēlamu labāko risinājumu. Jāuzsver, ka lēmums par darbības realizācijas akceptu tiks pieņemts šā vai tā, tikai būs piemeklēts tās labākais risinājums. Bieži vien sabiedrība sabiedriskās apspriešanas kārtībā apspriež nevis konkrētās ieceres attīstības priekšlikumu radīto ietekmi, piesārņojumu, bet pašu ieceri. Problēma ir tajā, ka Latvijā nav izstrādāti normatīvi, kas regulētu A kategorijas piesārņojošas darbības objektu atrašanās vietas un attālumus no sabiedriskajām un apdzīvotajām vietām. Sabiedriskās apspriešanas problemātikas tiesiskums vides saglabāšanas kontekstā un kopsakarā ar pašvaldības atbildību ir aktuāla Jelgavas novadā un Saldū, kur akceptēta SIA "Eco Lead" nolietoto svina akumulatoru pārstrādes rūpnīcas izveide un SIA "Sātiņi Energo LM" gāzes ražotnes iecere, kur plānots dedzināt bīstamos atkritumus. Abos gadījumos ir paredzēta A kategorijas piesārņojoša darbība, kas ietekmēs vietējos iedzīvotājus. Savukārt tie diemžēl ir bezspēcīgi pret pašvaldības "lēmējmašīnu" (domi). Neraugoties uz sabiedrības negatīvajiem viedokļiem, šajās pašvaldībās dome pieņem lēmumus, upurējot vietējo iedzīvotāju intereses. Taisnība tiek meklēta tiesās. Fakti tikai pierāda, ka cilvēku ietekme uz gala rezultātu nav iespējama *a priori*.

Secinājumi. Kaut gan likums paredz, ka cilvēks var iesaistīties IVN procedūrā, aktīvi līdzdarboties vides jautājumu izvērtēšanā un ietekmēt lēmuma pieņemšanas gaitu un gala rezultātu, tomēr galavārds pieder pašvaldībai, kura pēc saviem ieskatiem atbilstoši teritorijas plānojumam, neraugoties uz vietējo iedzīvotāju vēlmēm, ir tiesīga pieņemt sabiedrībai nepieņemamu lēmumu. Jāatzīmē, ka pašvaldībai ne vienmēr ir tiesisks pamats atteikt ieplānotas darbības realizāciju savā teritorijā, ja tā ir saskaņā ar teritorijas plānojumam. Jāsecina, ka sabiedrības šūna – cilvēks –, izmantojot savas likumiskās tiesības, iesaistoties sabiedriskās apspriešanas procedūrā, var vienīgi paildzināt lēmuma pieņemšanu, nevis to ietekmēt. Izskaidrojot Satversmes 105. pantu, tiesa norāda, ka iepašniekam savas intereses nebūtu jāupurē sabiedrības labā, bet gan tikai tam aizliedz izmantot savu iepašsumu prettiesiski, kas tikai apstiprina manus secinājumus par to, ka sabiedrībai pastāv ietekme uz IVN procedūras gaitu, bet kategoriski ne uz tās ietekmes gala rezultātu.